

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ СИРОВИННИМИ ТОВАРАМИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ ТА СВІТУ

©2023 САВЧЕНКО М. В., КУЗЬМЕНКО Є. Г., ЧОПЛЯК М. П.

УДК 339.5(477)
JEL: F10; F40

Савченко М. В., Кузьменко Є. Г., Чопляк М. П. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України сировинними товарами та її наслідки для економіки країни та світу

Теоретико-методологічною базою проведення дослідження є напрацювання вітчизняних і закордонних вчених. Результати отримані завдяки застосуванню системи методів. Зокрема, методи групування, класифікації та кількісних порівнянь були використані при дослідженні товарної та географічної структури експорту України; методи структурного та економіко-статистичного аналізу використовувались для оцінки основних фінансових показників зовнішньої торгівлі України сировинними товарами; графічний метод був використаний для наочного зображення отриманих результатів дослідження. Статтю присвячено детальному вивченню питання зовнішніх торговельних відносин України. Досліджено стан зовнішньої торгівлі держави сировинними товарами. Детально розглянуто динаміку експортно-імпортних операцій України саме сировиною. За допомогою статистичного методу проаналізовано структуру експорту та імпорту України. Розглянуто наслідки зовнішньої торгівлі України для держави та світу в цілому. Сировинні товари – це товари без доданої вартості, тому їх продаж менш корисний для країни, ніж продаж готової продукції із сировини. Внаслідок цього економіка країни розвивається повільніше. Отже, розглянуто проблематику питання та запропоновано стратегію розвитку зовнішньої торгівлі України. Визначено перспективи подальшого розвитку зовнішньої торгівлі України сировинними товарами. Дослідження тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України сировинними товарами дає змогу спрогнозувати тенденції розвитку економіки України та сформулювати напрямки розвитку зовнішньої торгівлі України.

Ключові слова: економічні відносини, сировинні товари, економіка, країна, зовнішня торгівля, експорт, імпорт, сировинний потенціал, економічний розвиток.

Рис.: 6. **Табл.:** 3. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 11.

Савченко Марина Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208318448>

Кузьменко Єгор Геннадійович – студент, кафедра міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: kuzmenko-i@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4403-4089>

Чопляк Михайло Павлович – студент, кафедра міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: chopliak.m@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3144-5795>

UDC 339.5(477)
JEL: F10; F40

Savchenko M. V., Kuzmenko Ye. H., Choplyak M. P. Development Trends of Ukraine's Foreign Trade in Raw Products and its Impact on the Economy of the Country and the World

The theoretical and methodological basis of the research is built upon the works of domestic and foreign scholars. The results were obtained through the application of a system of research methods. Specifically, methods of grouping, classification, and quantitative comparisons were used to examine the commodity and geographical structure of Ukraine's exports. Structural and economic-statistical analysis methods were employed to evaluate the main financial indicators of Ukraine's external trade in raw materials, and a graphical method was used to visually represent the obtained research results. The article is dedicated to a detailed study of Ukraine's external trade relations. It studies the state of the country's external trade in raw materials, with a thorough examination of the dynamics of Ukraine's export and import operations in the raw material sector. The structure of Ukraine's exports and imports is analyzed using statistical methods. The impact of Ukraine's external trade on the economy of country and the world as a whole are discussed. Raw materials are commodities without added value, making their sale less beneficial for the country compared to the sale of finished products derived from raw materials. As a result, the country's economy develops at a slower pace. Therefore, the issues raised in the study are discussed, and a strategy for the development of Ukraine's external trade is proposed. The prospects for the further development of Ukraine's external trade in raw materials are identified. Research on the trends in Ukraine's external trade in raw materials enables the forecasting of economic development and the formulation of directions for the country's external trade.

Keywords: economic relations, raw materials, economy, country, external trade, export, import, raw material potential, economic development.

Fig.: 6. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 11.

Savchenko Maryna V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208318448>

Kuzmenko Yehor H. – Student, Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: kuzmenko-i@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-4403-4089>

Choplyak Mykhailo P. – Student, Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: choplyak.m@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3144-5795>

Уже багато років зовнішня торгівля, як найдавніша форма міжнародних економічних відносин, впливає на економічний розвиток країн світу. Міжнародний обмін виконує одночасно і роль передумови, і роль наслідку міжнародного поділу праці, а також виступає важливим чинником формування та функціонування світового господарства. За вартісними масштабами в загальному комплексі світових господарчих зв'язків зовнішньоторговельний обмін продовжує зберігати лідируючі позиції.

Трансформації та зрушення в міжнародній торгівлі істотно впливають на всі країни світу. Економічний успіх будь-якої країни значною мірою залежить від її позицій на міжнародному ринку, особливо якщо об'єктом міжнародного обміну виступають товари з високою доданою вартістю, що забезпечують значний приплив валютної виручки до країни.

Що ж стосується міжнародної торгівлі сировинними товарами, то сьогодні експорт сировинних товарів становить майже 20% світового експорту, а з урахуванням торгівлі напівфабрикатами (чорними та кольоровими металами і хімічними товарами) – близько 40%.

До країн, для яких експорт сировинних товарів є пріоритетним (понад 50% загального обсягу експорту товарів і послуг), належать Албанія, Болівія, В'єтнам, Гана, Гваделупа, Гвінея, Замбія, Ісландія, Куба, Монголія, Намібія, Нігер, Нікарагуа, Нова Зеландія, Перу, Сомалі, Судан, Танзанія, Того, Україна, Уганда, Чад, Чилі, Екваторіальна Гвінея тощо.

Залучення вітчизняної економіки до світових глобальних заходів сприяє розширенню можливостей України щодо здійснення торговельних операцій на міжнародних ринках. Попри сприятливі ззовні умови для розвитку зовнішньої торгівлі існують перешкоди внутрішнього характеру – війна з росією, кризовий стан економіки держави.

Враховуючи, що за словами першого віцепрем'єр-міністра економіки Ю. Свириденко: «Україна робить ставку на експортну модель зростання економіки» [1], торгівля країни сировинними товарами складатиме ліву частину у вітчизняному експорті.

За думкою експертів Світового банку, війна в Україні спричинила найбільший з 1970-х років шок для сировинних ринків, змінивши глобальні моделі торгівлі, виробництва та споживання таким чином, що ціни утримуватимуться на історично високому рівні до кінця 2024 р. [2].

Очікується, що: ціни на енергоносії зростуть більш ніж на 50% у 2022 р., перш ніж знизитися у 2023 і 2024 рр.; ціни на неенергетичні товари, включно із сільським господарством та металами, зростуть майже на 20% у 2022 р. і також будуть поміркованими в наступні роки. Разом із тим, очікується, що ціни на сировинні товари залишаться значно вищими, ніж за останні п'ять років. У разі тривалої війни або додаткових санкцій проти росії ціни можуть бути ще вищими та більш нестабільними, ніж зараз прогнозується [2].

Отже, актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю дослідження розвитку міжнародної торгівлі України сировинними товарами та визначення її наслідків для національної та світової економіки.

Дослідженню окремих аспектів зовнішньоекономічної діяльності України присвячено праці таких науковців, як: В. Далик [3], С. Кулицький [4], А. Маза-ракі, Т. Мельник [5] та інші.

Незважаючи на достатній науковий доробок з даної проблематики, подальшої розробки потребують питання визначення тенденцій та особливостей зовнішньої торгівлі України сировинними товарами.

Мета статті полягає в дослідженні тенденцій, у визначенні закономірностей розвитку зовнішньої торгівлі України сировинними товарами та обґрунтуванні її наслідків для національної та світової економіки.

Досягнення зазначеної мети потребує вирішення переліку таких завдань:

- ✦ дослідження стану зовнішньоекономічної діяльності України в сучасних умовах;
- ✦ визначення тенденцій зовнішньої торгівлі України сировинними товарами;
- ✦ встановлення перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України сировинними товарами та напрямів подолання проблем.

Міжнародний обмін товарами та послугами є головною частиною міжнародних економічних відносин. Економічний розвиток країн є наслідком їх міжнародних економічних відносин і вдалого міжнародного обміну. Дані процеси взаємозалежні, тому вплив зовнішньої торгівлі на міжнародні економічні відносини головним чином характеризується її впливом саме на темпи економічного розвитку країн – учасниць міжнародних економічних відносин. Валовий внутрішній продукт

(ВВП) – це основний показник економічного розвитку держав. Можемо зазначити, що темп зростання ВВП і темп зростання експорту міцно пов'язані між собою. Таким чином, при зростанні доходів від експорту відбувається збільшення валового внутрішнього продукту. Для визначення ступеня залежності зростання ВВП від експорту зазвичай використовують середньорічні показники експортної квоти протягом досліджуваного періоду [1].

Розвиваючи внутрішнє виробництво товарів із доданою вартістю, зовнішня торгівля сприяє ефективному використанню переваг такої форми міжнародних економічних відносин, як міжнародний поділ праці. Зовнішня торгівля дає країнам змогу задовольняти свої потреби в різних ресурсах, таких як технології, сировина та інші ресурси, які не виготовляються в країні. Торгівля з іншими країнами також дозволяє збільшувати обсяги власного виробництва завдяки збільшенню іноземного попиту. Зовнішня торгівля продукує створення підприємств, які обслуговують зовнішньоекономічний сектор, поліпшуючи інфраструктуру всередині міжнародних економічних відносин [6].

Світові тренди щодо торгівлі сировинними товарами такі:

- ✦ нестабільність ринку через високу кореляцію попиту та пропозиції на сировинні товари та кліматичних умов, природних запасів, політико-економічних криз;
- ✦ довгострокове превалювання сировинної пропозиції над сировинним попитом, що відбувається на цінах і призводить до сировинної кризи в країнах, що розвиваються, з вузькою сировинною спеціалізацією;
- ✦ довгостроковість відносин між торговельними партнерами. Так, на довгострокові контракти припадає близько 30% усього світового сировинного експорту, у тому числі на природний газ – 100%, мідні, олов'яні, свинцево-цинкові концентрати – 90%, кам'яне вугілля – 75%, залізну руду – 60%, марганцеву руду – 30%;
- ✦ зменшення темпів зростання експорту сировинних товарів при збільшенні розмірів торгівлі товарів даної товарної групи;
- ✦ випередження темпів зростання торгівлі паливом і сировиною мінерального походження над темпами зростання торгівлі агропродукцією;
- ✦ підвищення вимог імпортерів щодо екологічності сировинних товарів;
- ✦ високий ступінь монополізації ринку сировинних товарів.

Досліджуючи українську зовнішню торгівлю товарами, слід зазначити, що під впливом загальних світових тенденцій і внутрішніх трансформацій, відбувалося стрімке скорочення вітчизняного виробни-

цтва, та, як наслідок, це призводило до руйнування розвитку національної економіки [7].

Для порівняння стану зовнішньої торгівлі України до та під час війни розглянемо товарну структуру експорту України за 2018 р. і за 2022 р. (рис. 1).

За даними діаграми (див. рис. 1) видно, що найбільшу частку в товарній структурі експорту України займають сировинні товари. Експортується велика кількість чорних металів, за останні 5 років вивезли за кордон чорних металів на суму 44,8 млрд дол. США. Зернових культур продали ще більше – 47,7 млрд дол. США. Необробленої руди вивезли на 21,2 млрд дол. США.

Така сировина, як насіння та плоди олійних рослин, деревина, відходи харчової промисловості та виробни з чорних металів, також складають велику частку експорту. З даних рис. 1 можна побачити вагому різницю між експортом виробів з чорних металів, яких за 5 років продали на суму 5,4 млрд дол. США, та вартістю експорту чорних металів і залізної руди та шлаку, загальна вартість яких склала 64 млрд дол. США.

Така товарна структура свідчить про те, що Україна переважно експортує за кордон не перероблену сировину, сировинні товари: чорні метали, зернові культури, руду та шлак, жири та олії. Однак ця сировина має широке застосування. Її можна використовувати для виробництва нових товарів з доданою вартістю та продавати за кордон. Як наслідок – збільшувати показник експорту та, відповідно, валового внутрішнього продукту [8; 9].

Натомість країни – імпортери української сировини отримують прибуток, виробляючи з українських чорних металів, руди та шлаку, жирів та олії більш дорогі товари, які використовують для внутрішнього споживання та продають іншим країнам.

Основні країни – імпортери українських товарів наведено на рис. 2.

За даними діаграми (див. рис. 2) видно, що основні імпортери українських товарів з 2018 р., до пандемії та повномасштабного вторгнення в Україну, та у 2022 р. не змінилися: Китай, Польща, Туреччина, Італія, російська федерація, Німеччина, Індія, Нідерланди, Єгипет за цей період були найбільшими імпортерами товарів з України. У ці країни надходила майже половина українського експорту. Перелічені держави входять до класифікації високорозвинених країн і країн середнього рівня розвитку. Для виробництва складних технологічних товарів вони використовують дешеву імпортовану сировину, у тому числі українську (табл. 1).

Для дослідження впливу зовнішньої торгівлі сировинними товарами на економіку України створимо трифакторну модель впливу вартості українського експорту основних груп сировинних товарів на розмір ВВП України. Модель (1) та графік моделі (рис. 3) має такий вигляд.

Рис. 1. Товарна структура експорту України за 2018 р. і 2022 р., %

Джерело: складено авторами за даними [8].

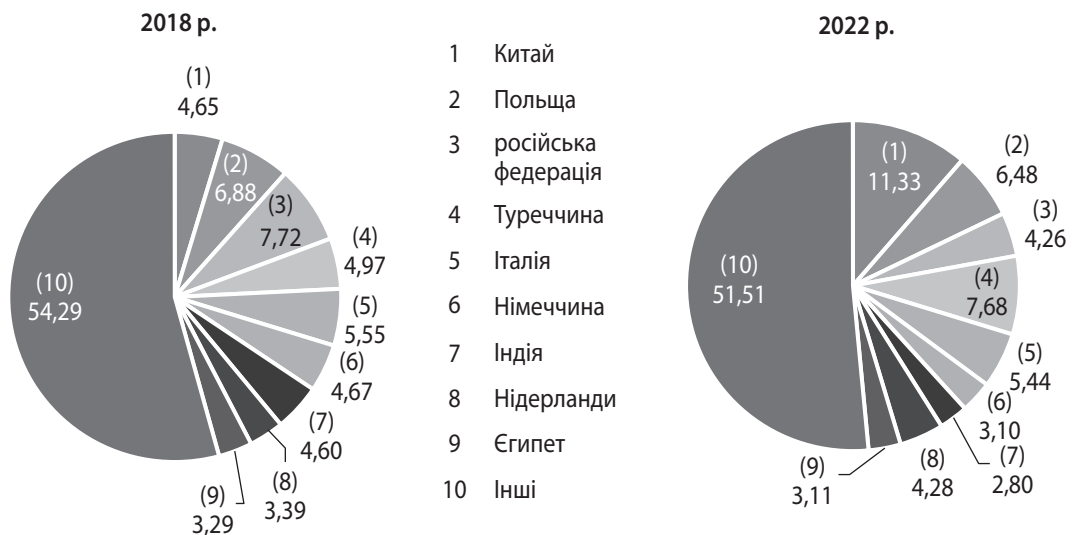

Рис. 2. Географічна структура експорту України за 2018 р. і 2022 р., %

Джерело: розроблено авторами за даними [8; 9].

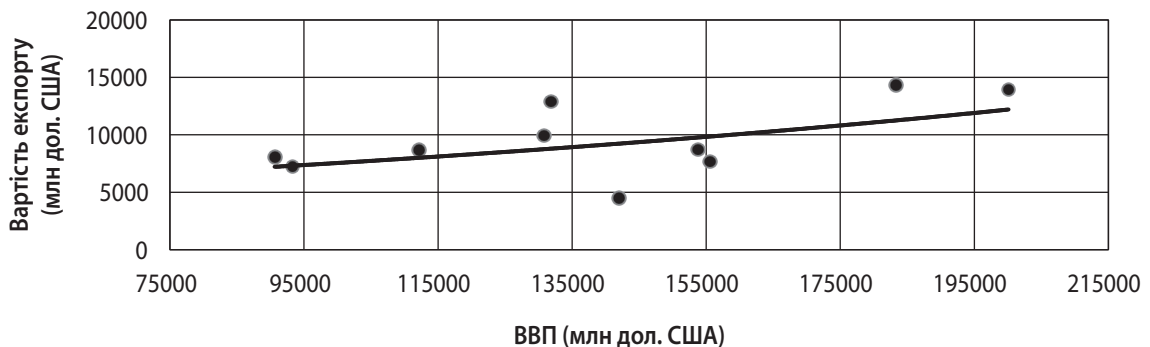

Рис. 3. Кореляційне поле залежності ВВП України від експорту залізної руди, шлаку та золи за 2013–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для побудови регресійної моделі ВВП України та вартості експорту за найбільшими сировинними товарними позиціями

Рік	ВВП України	Експорт чорних металів	Експорт зернових культур	Експорт залізної руди, шлаку та золи
2013	183310	14319,3	6371,3	3917,5
2014	131805	12905,4	3472,4	3472,4
2015	90615	8077,6	6057,5	2216,5
2016	93270	7247,2	6073,9	1954,6
2017	112154	8666,2	6501,1	2735,7
2018	130832	9937,0	7240,6	3035,3
2019	153781	8736,0	9633,3	3590,2
2020	155582	7690,6	9410,7	4420,7
2021	200090	13950,1	12343,8	7119,6
2022	141953	4532,5	9112,5	3080,5

Джерело: складено авторами на основі [8; 9].

За даними табл. 1 авторами побудовано кореляційну матрицю (табл. 2) та за її допомогою визначено міри впливу експорту кожної сировинної товарної позиції на ВВП України.

металів – найменший вплив серед обраних товарних груп (0,58) (рис. 5).

Отже, ВВП України значно залежить від експорту чорних металів, зернових культур та залізної руди.

Вплив вартості українського експорту основних груп товарів на розмір ВВП країни можна представити у вигляді трифакторної моделі (1) та графіка (рис. 6).

$$y = 24518.56 + 4,15x_1 + 5,14x_2 + 10,06x_3. \quad (1)$$

Коефіцієнти рівняння показують кількісний вплив кожного фактора на результативний показник при незмінності інших. При збільшенні експорту чорних металів на 1 млн дол. США ВВП України зростає на 4,15 млн дол. США; зі зростанням експорту зернових культур на 1 млн дол. США ВВП збільшиться на 5,14 млн дол. США; зі збільшенням експорту залізної руди та шлаку на 1 млн дол. США ВВП України зростає на 10,06 грн.

Наступним кроком доцільно провести оцінку достовірності отриманої моделі, результат якої наведено в табл. 3.

Тобто результати розрахунку за цією програмою дають найбільшу кількість характеристик тісноти взаємозв'язку.

Адекватність побудованого рівняння регресії оцінюється коефіцієнтом множинної кореляції $R = 0,8967$ (характеризує тісну залежність між експортом сировини та ВВП країни), коефіцієнтом детермі-

Таблиця 2

Кореляційна матриця вартості ВВП і вартості експорту за найбільшими сировинними товарними позиціями

	ВВП України	Експорт чорних металів	Експорт зернових культур	Експорт залізної руди, шлаку та золи
ВВП України	1			
Експорт чорних металів	0,58256512	1		
Експорт зернових культур	0,62747704	-0,0673448	1	
Експорт залізної руди, шлаку та золи	0,88016294	0,57673935	0,70782571	1

Джерело: розраховано авторами на основі табл. 1.

З даної кореляційної матриці (див. табл. 2) можемо спостерігати, що найбільше на ВВП України впливає експорт залізної руди, шлаку та золи, адже коефіцієнт кореляції має найбільше значення (0,88) (див. рис. 3).

З кореляційного поля (див. рис. 3) прослідковується тісний зв'язок між ВВП України та експортом залізної руди, шлаку та золи. Загалом при збільшенні експорту залізної руди, шлаку та золи ВВП України збільшується.

Експорт зернових культур має дещо менший вплив (0,63) на ВВП країни (рис. 4), а експорт чорних

нації $R^2 = 80,40\%$ (зміна рівня ВВП України на 80,40% залежить від величини експорту України).

Для того, щоб оцінити достовірність економічної моделі в цілому, обчислено критерій Фішера (F -критерій).

Оскільки $F = 8,205$, а значущість $F = 0,015$, то модель в цілому значуща. Оскільки $F_{факт} > F_{табл}$, то гіпотеза про значущість зв'язку приймається, як і модель залежності розміру ВВП України від вартості експорту сировинних товарів.

Зауважимо, що достовірність економічної моделі може бути досягнуто лише за рахунок окре-

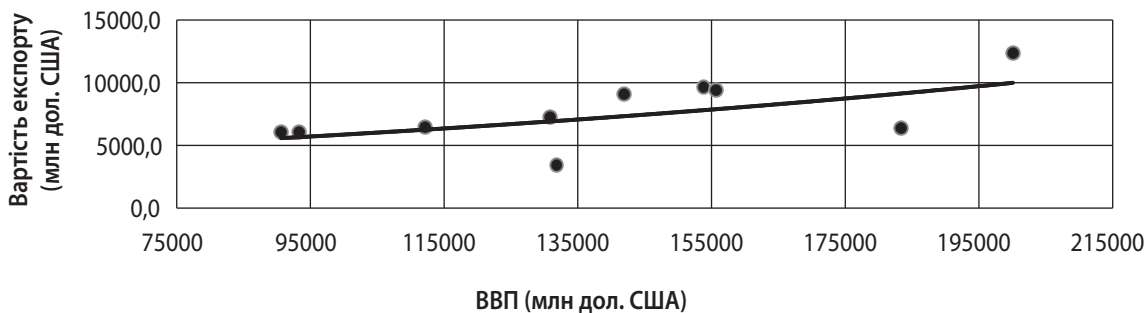

Рис. 4. Кореляційне поле залежності ВВП України від експорту зернових культур за 2013–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі табл. 1.

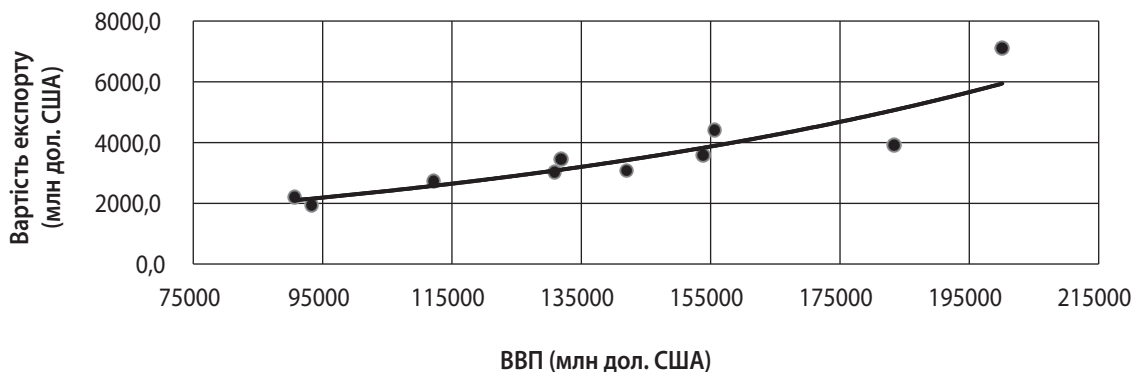

Рис. 5. Кореляційне поле залежності ВВП України від експорту зернових культур за 2013–2022 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі табл. 1.

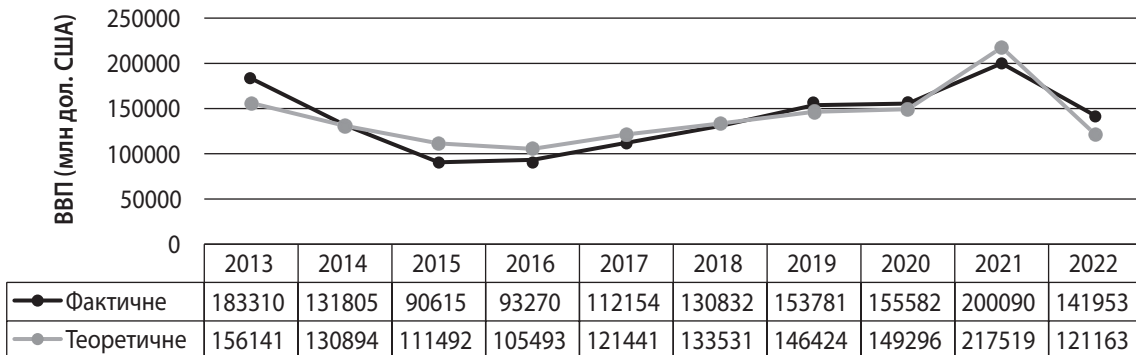

Рис. 6. Динаміка вартості експорту України за країнами-партнерами за період 2018–2022 рр., млн дол. США

Джерело: розраховано та побудовано авторами.

мих параметрів, а інші можуть бути не достовірними, тому доцільно оцінити значущість кожного параметра моделей.

Таким чином, згідно з обчисленими характеристиками (коефіцієнти детермінації, кореляції, критерії Фішера та Стюдента), які використані для оцінювання достовірності моделі, можна зробити висновок, що побудована нами модель відбиває тісний зв'язок між вартістю ВВП України та українським експортом найбільших товарних груп: чорні метали, зернові культури та залізна руда і шлак.

Таблиця 3

Оцінка достовірності економетричної моделі залежності розміру ВВП України від вартості експорту сировинних товарів

Регресійна статистика	
Коефіцієнт кореляції (множинний R)	0,8967
Коефіцієнт детермінації R^2	0,8040
Нормований R^2	0,7060
Стандартна помилка	19353,8169
Спостереження	10

Джерело: авторська розробка.

Слід зазначити, що високі значення показників достовірності моделі визначають можливість її застосування для прогнозування вартості ВВП у майбутні періоди.

Отже, регресійний аналіз дозволяє робити аргументовані висновки щодо розвитку даного економічного процесу, що базуються та підкріплюються конкретними математичними розрахунками, а також мають велике значення для розвитку української промисловості та економіки загалом.

Аосліджуючи зовнішню торгівлю України, слід зазначити, що на теперішньому етапі відбувається процес радикальної трансформації української зовнішньої торгівлі. Ще в другій половині 2013 р., а саме, напередодні укладання «Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом» розпочався сучасний етап розвитку зовнішньої торгівлі. Обсяг експорту до країн Європейського Союзу коливається з 2014 р. Причому аналогічна ситуація відбувається і з обсягом імпорту до країн ЄС. Україна та росія фактично запровадили превентивні обмеження на імпорт товарів. У 2014–2022 рр. гібридна війна росії проти України і пряма військова агресія росії в Криму та в Донецькій і Луганській областях стали чи не найпотужнішими чинниками трансформації українсько-російської торгівлі з часів розпаду СРСР [4].

Нещодавні події 2022 р. повністю змінили структуру зовнішньої торгівлі України. За приблизними підрахунками, країна-терорист станом на кінець 2022 р. завдала шкоди Україні більше, ніж на 600 млрд дол. США. Сюди входить шкода цивільній та критичній інфраструктурі, руйнування підприємств, шкода доквіллю, блокада українських портів та суттєве зменшення розмірів експорту. Однак навіть за таких умов у 2022 р. Україна експортувала за кордон товари на суму 36,88 млрд дол. США, а імпорт склав 44,13 млрд дол. США. Усе, що робить та робила росія на території України, спрямоване на знищення українців, добробуту України та світового порядку в цілому [10].

Аналіз закономірностей розвитку зовнішньої торгівлі товарами України та чинників, що їх спонукали, дозволяє визначити основні напрямки її подальшого розвитку. Впродовж багатьох років не відбудеться суттєвих змін у структурі експорту національних товарів. Для розвитку експорту товарів і продукції вітчизняних підприємств «велике значення матиме поліпшення якості товарів шляхом технологічної модернізації підприємств та відновлення попиту на товари на світових ринках» [5].

Проте військова агресія відбивається на світовій торгівлі сировинними товарами, породжуючи найбільші шоки пропозиції за останні десятиліття. «Підвищення цін на продовольство та енергоносії, що впливає з цього, завдає значних людських та економічних збитків – і, швидше за все, призведе до зупинки прогресу в скороченні бідності. Вищі ціни на

сировинні товари посилюють і без того підвищений інфляційний тиск у всьому світі» [11].

Дослідження впливу війни на реакцію сировинних товарних ринків сьогодні та аналогічні шоки в минулому дозволяють констатувати той факт, що наслідки війни можуть бути тривалішими за попередні потрясіння, принаймні з двох причин.

По-перше, наявність менших можливостей для заміни видобувного палива на інші енергоносії, бо підвищення цін відбувалося по всіх видах палива.

По-друге, підвищення цін на деякі товари «ланцюговою реакцією» підвищує ціни на інші товари. Крім того, політичні заходи дотепер були більше зосереджені на зниженні податків і субсидіях, які часто посилюють дефіцит пропозиції та ціновий тиск, ніж на довгострокових заходах зі зменшення попиту та заохочення альтернативних джерел постачання.

Війна також призводить до більш дорогих моделей торгівлі, що може спричинити більш тривалу інфляцію. Очікується, що це призведе до значних змін на світовому енергетичному ринку. Наприклад, деякі країни зараз шукають поставки вугілля з більш віддалених місць. Водночас деякі великі імпортери вугілля можуть збільшити імпорт з росії, одночасно зменшуючи попит з боку інших великих експортерів. Це перенаправлення, ймовірно, буде дорожчим. Аналогічна ситуація з природним газом і нафтою.

ВИСНОВКИ

Дослідивши питання зовнішньої торгівлі України товарами, можна зробити такі висновки. Наша країна забезпечена сировинними товарами й успішно експортує їх за кордон. Однак роль України у світовому торговому просторі залишається незначною. Україна не спромоглася вийти на високотехнологічні ринки зі своїми товарами, залишившись експортером сировини для країн з розвинутою економікою. Структура зовнішньої торгівлі не стимулює національну економіку до інноваційного розвитку. Не реформуючи внутрішню політику та не змінюючи зовнішні пріоритети, неможливо збільшити роль України у світовому торговому просторі. Тому, після перемоги над російською агресією проти України, держава має відбудувати та відновлювати національну економіку шляхом інноваційного розвитку промисловості. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Уряд: український експорт у серпні збільшився на 25%. FinBalance. 02.09.2022. URL: <https://finbalance.com.ua/news/uryad-eksport-u-serpni-zbilshivsya-na-25/>
2. Food and Energy Price Shocks from Ukraine War Could Last for Years. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/04/26/food-and-energy-price-shocks-from-ukraine-war>
3. Далик В. П. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського*

- національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2016. Вип. 7. Ч. 1. С. 110–113. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_1_2016ua/31.pdf
4. Кулицький С. П. Питання трансформації української зовнішньої торгівлі на сучасному етапі. *Україна: події, факти, коментарі*. 2015. № 23. С. 49–59.
 5. Мазаракі А., Мельник Т. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2011. № 2. С. 5–14. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2011/02/1.pdf>
 6. Козак Ю. Г., Мірошніченко О. В. Міжнародна торгівля. Київ, 2015. 668 с.
 7. Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі: навч. посіб. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016. 136 с.
 8. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>
 9. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 10. Калмиков О. Як війна Росії проти України робить світ біднішим: 10 фактів та прогнозів. *BBC News Україна*. 12.06.2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61774750>
 11. Commodity Markets Outlook. The Impact of the War in Ukraine on Commodity Markets. April 2022. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/da0196b9-6f9c-5d28-b77c-31a936d5098f/content>
- REFERENCES**
- “Commodity Markets Outlook. The Impact of the War in Ukraine on Commodity Markets”. April 2022. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/da0196b9-6f9c-5d28-b77c-31a936d5098f/content>
- Dalyk, V. P. “Zovnishnia torhivlia Ukrainy: realii ta perspektivy rozvytku” [External Trade of Ukraine: Realities and Prospects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, iss. 7, part 1 (2016): 110-113. http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_1_2016ua/31.pdf
- Derzhavna mytna sluzhba Ukrainy. <https://customs.gov.ua/>
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- “Food and Energy Price Shocks from Ukraine War Could Last for Years”. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/04/26/food-and-energy-price-shocks-from-ukraine-war>
- Hryhorova-Berenda, L. I., and Shuba, M. V. *Teoriia i praktyka zovnishnyoi torhivli* [Theory and Practice of Foreign Trade]. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina, 2016.
- Kalmykov, O. “Yak viina Rosii proty Ukrainy robyt svit bidnishym: 10 faktiv ta prohnoziv” [How Russia's War Against Ukraine Is Making the World Poorer: 10 Facts and Forecasts]. *BBC News Ukraina*. June 12, 2022. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61774750>
- Kozak, Yu. H., and Miroshnychenko, O. V. *Mizhnarodna torhivlia* [International Trade]. Kyiv, 2015.
- Kulytskyi, S. P. “Pytannia transformatsii ukrainskoi zovnishnyoi torhivli na suchasnomu etapi” [The Question of the Transformation of Ukrainian Foreign Trade at the Current Stage]. *Ukraina: podii, fakty, komentari*, no. 23 (2015): 49-59.
- Mazaraki, A., and Melnyk, T. “Suchasni tendentsii ta chynnyky rozvytku zovnishnyoi torhivli Ukrainy” [Modern Trends and Factors of Development of Foreign Trade of Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhov-elno-ekonomichnoho universytetu*, no. 2 (2011): 5-14. <http://visnik.knute.edu.ua/files/2011/02/1.pdf>
- “Uriad: ukrainskyi eksport u serpni zbilshyvsia na 25%” [Government: Ukrainian Exports Increased by 25% in August]. *FinBalance*. September 02, 2022. <https://finbalance.com.ua/news/uryad-eksport-u-serpni-zbilshivsya-na-25/>